

I

“Artık canına kıyanların cenaze namazı kılınmayacak!” dedi Kaymakam Ekber.

Siyah, kalın bıyığıyla örtülü dudaklarının arasından püsküren sıcak nefesi, toplantı masasında oturanlara çarpıp şekillenerek vahşi bir pençeye büründü ve tırnaklarını İmam Zahit’in sırtına geçirip baş aşağı yollar çizdi. Zahit’in gözünde canlanan öfkeli ahali yolları doldurdu. Onlarca kolu ve bacağı olan tabut başlı bir canavar, homurtuyla cami bahçesinin kapısını zorluyordu.

Öyle bir durumda bu emri yerine getiremeyeceğini düşündü ama asıl korktuğu emri yerine getirirse ahalinin yüzüne nasıl bakacağıydı! Üstelik canına kıyacak kişi yakını da olabilirdi. Tıpkı bir ay önce yüksek dozda ilaç içerek canına kıyan teyze kızı Seher gibi.

Ekber, pala bıyık misali yukarı kıvrılan kaşlarını çatmış, buyruklarını sıralamaya devam ediyordu.

“Ve kasabadan uzak bir yere, törensiz gömülecek. Defin sırasında sadece canına kıymış olan kişinin birinci derece yakınları bulunabilecek, başka kimseye izin verilmeyecek!”

Bu cümlesinin kelimeleri de Jandarma Karakol Komutanı Vakkas’ın yüzüne şarapnel parçaları gibi sıçradı. Gözü kararmış halde caminin kapısından dönen tabut başlı canavar inatla, herkesin gömüldüğü mezarlığa yöneliyordu. Sokak sokak irileşip güçleniyor, adımları zelzele yaratmışken; Vakkas cenaze kalabalığını incitmekten çekinen erleriyle, canavarın kollarını, bacaklarını dağıtmaya çabalıyordu ama öyle bir arbedede tabut, düşüp de, ölü, ayaklar altında kalırsa ne olurdu?

Zahit’e şaşkınlıkla bakarken buldu kendini. Sanki ondan cevap bekliyordu ama Zahit de aynı şaşkınlıkla Vakkas’a bakıyordu ve aralarında doğan görünmez ama gören üçüncü bir çift göz Ekber’e dehşetle bakınca Ekber susuverdi.

Susarken saçları kırlaştı, bıyıkları sarktı. Söylediklerini o da başkasından duymuş gibi düşünceli bir suskunluğa büründü; üstelik kıpırdamıyordu ve herkes de rahatsız bir katılıkta kıpırdamaktan çekinerek oturmaya devam ediyordu. Duvardaki saatin zamanı mı rıldanan asap bozucu tıkırtısı duyulmasa bir fotoğraf karesine hap-solduklarından şüpheleneceklerdi.

Ekber kimseye sezdirmemeye çalışarak başını hafifçe sola çevirip pencere camına düşen yansımasına baktı. Şu an herkesin pek kararlı ve korkunç bulduğu yüzünü, kendisi, kararsız ve korkak gördü. On yıllık kaymakamlık hayatında kendini hiç bu kadar beceriksiz ve vasıfsız hissetmemiştir...

Bu kasabada insanlar ardı ardına canına kıyıyordu ama Ekber buna engel olamıyordu; oysa ilçeye tam da bu yüzden atanmıştı.

Başkentte pratik zekâsı, işine duygu katmaması ve devletine bağlılığıyla bilinen bir kaymakamdı. Devlet büyükleri, bu işin üstesinden gelse gelse Ekber Kaymakam gelir, diye düşünüp valiliğe terfi ettirilmeden önce ondan bu kasabadaki olayda faydalanmak istemişlerdi. Ekber geldiği günden beri her intiharda bayrağına, devletine, büyüklerine, makamına ve kendisine mahcup olduğunu hissediyordu. Artık bıçak kemiğe dayanmıştı.

Masadakiler sessizliği bozmaya çekinerek hareket bile etmiyordu. Ekber sert yüz hatlarına sahip olmanın yanı sıra öyle iri yarı bir adamdı ki çekinilmeyecek gibi değildi. Hattâ başında kavuk, sırtında kaftanla resmedilse, bakan her kişi onu tahtta kısa süre kaldığı için adı sanı bilinmeyen bir padişah sanır; kimileriyse bilmişlik taslamak için “adı dilimin ucunda” diyerek cahilliğini dillendirir, kendini gülünecek hale sokardı ya, bu ilçede, hele hele bu kasabada kimse bu duruma gülmeye cesaret edemezdi.

Ekber uzun süreli sessizliği sinir bozucu bulunca sert bakışlarını masadakilerin üzerinde gezdirdi. Herkes dik oturmuş ama iki büküm ifadeyle önüne bakıyordu.

“Evet, Beyler!” dedi, kendi varlığını anımsatmak için değil de kendi varlığını azaltıp onlara kendilerini hissettirmek için. “Evet,

Beyler! Sizlerin yorumu ne?"

Beyler hâlâ duyduklarının şaşkınlığında ve olabileceklerin korkusundaydı. Kimse yorum yapmaya cesaret edemeyince Ekber başını çevirip Zahit'e baktı. Zahit, Sırat Köprüsü'ne yaklaşan günahkâr gibi titredi.

"İmam Efendi önce sen konuş!"

"Sayın Kaymakamım," dedi, cılız sesle.

Hangi kelimeleri seçeceğini bilemiyordu. Bir an kendini yarım yamalak bildiği yabancı bir dilde konuşuyormuş gibi hissetti.

"Dinimizde de canına kıyan kişinin cenaze namazının kılınması veya kılınmaması üzerinde kesin bir mutabakat yoktur. Resullullah Efendimiz, kendini bıçakla öldüren bir kişinin cenaze namazını kılmamıştır ancak başkasının kılmasına mâni olmamıştır. Nitekim Ashab-ı Kiram o kimsenin cenaze namazını kılmıştır."

Ekber kızgın ses tonuyla "Yani sen şimdi bana, 'Peygamber Efendimiz bile engel olmamış siz de karışmayın Kaymakam Bey mi demek istiyorsun?" dedi.

Zahit fiske yemekten korkan çocuk gibi telaşlandı.

"Ne haddime Sayın Kaymakamım! Ben dinî hususu hatırlattım, yanlış ifade ettiysem özür dilerim."

"Bizim hususumuz da ortada. Kendi keyfimizden karar çıkarmıyoruz! Nasıl bir kasaba anlamadım ki? Canı sıkılan canına kıyıyor. İntihar bulaşıcı hastalık gibi; son iki ayda üç kişi canına kıydı, bir kişi canına kıymaya teşebbüs etti. Burasını sadece bir kasaba olarak görmeyin, burası bir ülke! Yıllardır nasıl intihar haneden haneye sıçradı ise, gün gelir buradan diğer kasabalara, ilçelere de sıçrar. O zaman ne yaparız? Çocuklar öksüz, yetim kalıyor. O çocuklar ileride bizden hesap sormaz mı? Bu feci salgına çare bulamayız. Bunun için gereken her şeyi yapacağız!"

Sözüne kısa bir ara verip bakışlarıyla masadakileri yokladı. Birazdan söyleyeceği bir yaptırıma daha hazır olup olmadıklarına baktı. Başöğretmen'in ve genç Savcı'nın başlarını sallayarak söylediklerine hak verdiklerini görünce moral bulur gibi oldu.

“Canına kıyanların mezar taşları da olmayacak, isimleri de onlarla birlikte gömülecek. Madem bıkmışlar bu dünyadan, öyleyse isimlerini de bırakmasınlar! Mezar taşı yerine karaya boyanmış bir tahta çakılacak ve üzerinde sadece numarası olacak. Numaraları da yılda birkaç kez değiştirilecek ki kimse bir yere not düşmesin. Zaten üç beş yıla kimin nereye gömüldüğünü biz bile unutacağız.”

Bu kadarını Savcı ile Başöğretmen de beklemiyordu. Herkesin gözleri şaşkınlıktan büyüdü. Her çift gözün önünde bir numara yanıp söndü. Bu nasıl hiddet, nasıl kararlılıktı? Sanki karşılarında bambaşka bir Ekber hattâ başka bir Kaymakam vardı.

Ekber kaşlarını çatabildiğince çatıp yeniden pencere camındaki yansımaya döndü ama bakışları öyle keskindi ki yansımaları delip geçti ve ilerideki dağın doruğunda, yarısı boşlukta duran kayaya uzandı. Kendisinden heybetli mi duruyordu neydi? Düşmana bakar gibi baktı kayaya ve dişlerini sıkarak dedi ki:

“Numaraları hatırlatan, bir yere not alan, hattâ aklına bile not düşen her kim olursa olsun cezalandırılacak!”

Ekber’in sesi toplantı salonunun penceresini titretip okul bahçesine düştü. Düştüğü yerde bir gölge oldu. Gölge rüzgârla ayaklandı. Boşlukta anlamsız bir leke, is bulutu gibi uçtu ama dağılmadı. Bilakis katılaştı hattâ canlandı. Çirkin, kirli bir karga olup damların, çatıların üzerinden yükselerek kasabanın güneyini sur gibi tutan çıplak dağı ve dağın doruğunda, altı boşlukta kalmış, düştü düşecekmiş gibi duran devasa büyüklükteki kayayı selamladı; ardından kasabanın ortasına doğru hızla inişe geçip çatıları, damları yalayaarak Nasuh’un ahşap kahvesinin pencere pervazına kondu.

Kasabanın ilkokulunda ilçenin ve kasabanın ileri gelenleri toplantıdayken, Nasuh’un kahvesinde de kasabanın erkeklerinden oluşan küçük bir grup toplanmış; onlar da artık yalnız ecele ölmeye çare arıyordu.

“Mazhar’ı kurtaramadık,” dedi Nasuh.

Denize düşen arkadaşını kurtarmak için atladığı sudan yalnız çıkmış tayfa gibi nefesini verip sitemkâr bir sesle devam etti.

“Ona yeterince destek olamadık. Göz göre göre canına kıydı!”

Çay ocağının önünde kederli bir heykel gibi ayakta durmuş, gözünü ona doğru oturanların arasından pencereye dikmiş, konuşuyordu.

“Mazhar, hey gidi garip Mazhar! Otuz yıllık karısı, hem de sevdayla kaçarak evlendiği ve sevdası hiç tükenmediği Bade’si gözünün önünde hastalıktan eriyip gidince onun da canına kıyabileceğini anlamalıydık.”

Kimileri hayıflanarak başını salladı. Biriyse sanki muziplik olsun diye heyecanlı sesle “Ben aslında anlamıştım,” deyiverdi.

Kafalar sesin geldiği sandalyeye doğru çevrildi. Mazhar’ın amcaoğlu Refik’ti konuşan. Saçsız başı pencereden içeriye sokulan ikinci güneşinin cılız ışığında parlıyordu.

Gözler ona yönelince bakışlarla bir sorguya çekilmekten tedirgin olup ifade değiştiren şüpheli ifadesiyle “Aslında hissetmişim,” dedi.

Herkes ona, konuşmasını sürdürmesini bekleyerek bakıyordu. Zaten o da hissettiğini açıklamak zorunda olduğunu fark edip devam etti.

“İlk günden beri yemeden içmeden kesilmişti. Son zamanlarda sıkça ‘Bu ömür Bade’siz geçmez,’ diyordu. Laf olsun diye değildi bu, sanki onsuz yaşayamayacağını söylüyordu.”

Susup akıllılığını ispat etmiş öğrenci gibi Nasuh’a baktı. Onun suskunluğu kahvedeki en genç kişi olan Celal’i öfkelenmişti ama Celal onun şimdiki susuşuna değil de Mazhar’ın canına kıyacağını sezip de susmasına öfkelenmişti. Asi tavrıyla yerinden kalkarak, sandalyesini ona çevirip yanlamasına oturdu. Tıpkı sorgudaki bir komiser edasıyla “Demek sana canına kıyacağını sezdirmişti. Peki, sen ne yaptın Refik Emmi?” diye sordu.

Celal açık sözlü, mert bir delikanlıydı. Herkes onun açıkyürekliğine hayrandı ama sözünü esirgemedi çıkışları bazen karşısındaki öfkelenirdi. Tıpkı şimdi Refik’in Celal’e öfkelenildiği gibi...

“Yaptık işte yapacağımızı! ‘Böyle düşünme, her şeye rağmen in-

san yaşamal, takdir-i ilahi,' dedim."

Celal alaycı şekilde gülümsedi.

"Sen bir şey yapmamışsın ki. Bir şeyler söylemiş, geçmişsin."

Yeniden sandalyesini çevirip sırtını döndü. Bu hareketiyle sanki "Böyle adamın yüzüne bile bakmam," diyordu.

Refik öfkeden kızardıysa da bir şey söylemedi. Zaten Nasuh yeniden konuşmaya başlayarak ona fırsat bırakmamıştı.

"Celal kardeşimiz haklı," dedi. "Bugüne kadar zor durumda olanlara, yalnız kalanlara hep bir şeyler söyledik ama hiçbir şey yapmadık. Belki düşünemediğimizden, belki de bir şey yapamayacağımızı düşündüğümüz için böyle davrandık ama şimdi anlıyoruz ki, yanlış anlamakla yanlış yaptık."

Birisi, "Peki, bundan sonra ne yapacağız?" diye sorunca nam-ı diğer Kaptan, "Hiçbir şey yapamayız," diye çıktı.

Düşman ordusunun gücünü görmüş haberci süvarisi gibiydi.

Kaptan, kasaba ile ilçe arasında minibüs şoförüydü. Kaptan namıysa alışık olunduğu üzere şoförlere yersiz bir övgü göstermek üzere verilmiş bir nam değildi. Zaten öyle olsa yalnızca 1970 model Ford minibüsünün direksiyonundayken ona öyle hitap ederlerdi; oysa, kontağını kapatıp adım adım yayalığa bürünse, hızını alamayıp bir başkasının minibüsüne hattâ otobüsüne yolcu olarak binse bile o yine Kaptan'dı. Yıllar önceki bir olaydan gelirdi bu haklı namı.

"Bir kişi canına kıymayı kafasına koyduysa geçerli sebepleri var demektir," diye devam etti. "Madem Mazhar Abi'nin ölümünün ardından toplandık, ondan bir açıklamayla sürdüreyim. Kendimi aklamak için söylemiyorum ama ben Bade Abla'nın ölümünün ardından ona defalarca gidip 'Kendini eve kapatma abi,' dedim; 'Çıkalım, seni ilçeye hattâ şehre götürüyüm, biraz hava al,' dedim. Ama her seferinde o, benim gözlerime kederle ve sanki beni anlayışsızlıkla suçlayarak bakıp 'İçimde!' dedi. 'Acı da boşluk da içimde.' Son gidişimde demişti ki: 'Beni nereye götürürsen götür; okyanusun ötesine bile geçersen, ben bir yere gidemem Kaptan!' O an namımdan utanmıştım. Benim kaptanlığım da hikâyedir, bilirsiniz vakti zamanındaki

bir rüzgâr hikâyesinden gelir, yoksa denizi bile görmedim ki! O öyle deyince kendimi hepten palavra gibi hissettim. Hattâ onun kapısında hiç olduğumu anlayarak boynumu büküp geri döndüm. Üstüne varsam sanki acısını deşecektim.

“Otuz yıllık eşinin yerine biz ne koyabilirdik ki? Üstelik onların çocuğu da yoktu. Eşini bir yadigârda bile yaşatamazdı. Sadece birbirleri vardı. Biri gidince diğèrinin dünyası başına yıkıldı. Onun dünyası Bade’siydi ve başka dünya istemiyordu. Zaten biz ona nasıl bir dünya verebilirdik ki? En fazlası sadece bizim küçük dünyalarımızda ruh gibi gezinmesine diretebilirdik. Mazhar Abi’yi buraya getirip oturtur, belki onu okey oyunumuza dördüncü bile yapardık. Sırf kendini eve kapatmasın diye onun tatsız oyunculuğünü görmezden gelirdik. Hem fena mı bize dördüncü oyuncu çıkmış, el dönmüş olurdu! Ama Mazhar Abi masadaki üç kişinin farkına bile varmazdı. Ya da şurada eline gazete tutuşturup okutmaya çalışırdık.”

Alaycı şekilde tısladı.

“Devlet meselelerini filan açardık. Ne dersin Nasuh Abi, içi açılır mıydı?”

Nasuh, Kaptan’ın son sözlerine bozulup öfkeleni.

“Yani kendi haline bırakmakla iyi ettik öyle mi?”

“İyi mi ettik kötü mü ettik bilemeyiz. Hem acısı daha kırk günlüktü, dokunamazdık ki. Yalnız kalmış birisiydi ve böyle bir karar verdi. Ardında muhtaç kalacak birini de bırakmadı ki. Bilakis o geride kalmıştı.”

“Her yalnız kalan kendini assın o zaman!” diye çıkıştı bir ihtiyar.

“Yalnız kalan değil!” dedi Kaptan, “Yalnızlığa dayanamayan kendi yolunu seçer, biz onun yalnızlığına dokunamıyorsak, kendini asaçağı urgana da dokunamayız.”

Nasuh öfkesine bir an sahip olamayıp sesini bir perde yükseltti.

“Ama bu ilçede herkes yalnızlıktan canına kıymıyor Kaptan! Herkes canına kıymak için bir sebep buluyor. Geçtiğimiz iki ayda kimler neden canına kıydı? Söylesene Kaptan? Ben söyleyeyim de sen duy, anlamamışsın belli ki! Seher Bacı babası ile ağabeyinin dayağından

usanıp canına kıydı. Kekeç Asım para kazanmak için gittiği şehirde, amelelik yaparak kazanıp biriktirdiği parayı çaldırdı diye kendini inşaattan atıverdi. Karısı dul, çocukları yetim kaldı. Sütçü Osman'sa neden canına kıymaya teşebbüs etti bilen yok! Tam bir sır kutusu! Adamın sevdiği, anlaştığı karısı da var, çocuğu da. Üstelik onları ele güne muhtaç etmeyen inekleri de var ama adam zehir içti. Bereket cahillikten zehri sütle içtiği ve Doktor Beyimiz hemen müdahale ettiği için kurtuldu. Kurtuldu kurtulmasına ama lâl oldu. Aslında kendini dilsiz etti. O gün bugündür susuyor ve kimsenin gözüne bakmıyor. Bunlara ne dersin Kaptan?"

Kaptan düşünmeye yeltenecekti ki caydı.

"Sen ne dersin Nasuh Abi?"

Nasuh eline geçen fırsatı hemen değerlendirdi.

"Sen yanlışsın, derim."

Kaptan küçük düştüğünü hissederek kızarıp bozardı. Nasuh daha fazla üstüne gitmeyip bakışlarını üzerinden alarak diğerlerine yöneltti.

"Birbirimize yetemiyoruz, üstelik herkes herkese kötü örnek oluyor."

Ardından kasabanın edebiyat öğretmeni Tevfik'e döndü. Ondan destek bulacağını yüzüne bile bakmadan sezmişti de bu sezgiyle başını farkında olmadan, tıpkı rüzgârda uçuşan saç gibi kontrolsüz, ona mı çevirmişti neydi?

"Haksız mıyım Tevfik Öğretmen? Sen ne dersin?"

Tevfik, sözlüye kaldırılmış öğrenci gibi biraz heyecanlandı.

"Haklısın Nasuh Usta," dedi. "Beraberliğin, dostluğun, dert ortaklığının olduğu yerde böyle feci şey olmaz! Ben on beş yıllık bir edebiyat öğretmeniyim. Buraya gelene kadar başka kasabalarda, köylerde de çalıştım, yaşadım. Çocukları, gençleri severim. Onlar için emek harcar, kafa yorurum. Madem faydalı bir amaç için toplandık, görüşlerimi söylemekte yarar var. Ben daha önce hiç buranın çocukları gibi çocuk görmedim. Teneffüslerde, çocuklar neler yapıyor diye görmek için okul bahçesini izliyorum ve her seferinde

sanki vardiya çıkışı fabrika bahçesini dolduran işçileri görür gibi oluyorum. Yorgun ve heyecansız. Birbirine karışmayan, oyun oynamayan hattâ koşmayan çocuklar görüyorum. Kimileri kendi halinde bir yere tüneyip oturuyor, birkaçı volta atar gibi geziniyor ve çoğu teneffüslerde bile kitaplarını elinden düşürmüyor. Hattâ inanır mısınız, büyük bir çoğunluk teneffüslerde sınıfta kalmayı seçiyor. Daha önce de onlarla bu konuyu konuştum, ‘Teneffüste sınıfta kalmayın, bahçeye çıkın, birbirinizle oynayın,’ dedim ama dinlemiyorlar.”

Şaşkınlığı yüzünden okunuyordu. Fırsatını bulmuşken kahvedeki velilerin yüzlerine teker teker bakıp “Bu çocuklar neden böyle?” diye sordu.

Pek çoğu Tefvik’in bu sorusuna şaşırıldı. Nesi vardı ki çocuklarının? Kendi çocuk halleri gibi ağırbaşlı ve ağırkanlıydılar. Onlar da ağaçlara çıkmayan, oyunlar oynamayan, yaramazlık yapmayan çocuklardı.

“Çocukların nesi var ki?” diye çıktı ayrıık dişli bir adam. “Sen hep demez miydin ‘Kasabanın çocukları pek çalışkan,’ diye. Okul oyun yeri değil ki! Bizim bu kasabadan çok okuyan çıktı. Ne mühendisler, doktorlar, sonra, senin gibi bir sürü öğretmen...”

Doğru söylüyordu. Bu kasabadan pek çok okuyan, makam sahibi olan kişi çıkmıştı; ya da bu kasabadan çıkmak için çok kişi okumuştı.

Coğrafyayı buradan giden bir yol bulmak için, fiziği o yolu katedmek, dilbilgisini gidecekleri şehirdekilerle anlaşmak, tarihiyse burayı unutmak için öğrenip kitapları sular seller gibi ezberlemişlerdi.

Tefvik, önce gülümseyerek karşılık verdi.

“Siz beni yanlış anladınız, belki de yanlış izah ettim. Çocuklarınız çalışkan ve başarılı, bu yönlerini takdir ediyorum ama çocuklar çocuk gibi davranmıyor. Oyun çocuk için çok önemlidir. Yaşına uygun davranmasını, karşındakinin duygularını, düşüncelerini anlamasını sağlar, hayal dünyasını geliştirir, çocuğa birlikte olmayı öğretir. Oyunlar sayesinde çocuklar hem rekabet etmeyi hem de bir olmayı öğrenirler.

“Okul, eğitim ve öğretim yeridir. Eğitimse ailede başlar, okulda ve sosyal çevrede devam eder. Bana kalırsa, ben çocuklara birliklik duygusunu aşılamağ isterim. Tabii sizler de destek olun. Sadece okulda değil ki, sokakta da oynamıyor bu çocuklar. Haksız mıyım? Kasabada top sahası bile yok! Bu intiharlar çocukları çok etkiliyor. Çocuklar sıkıntısını büyükler gibi dile getiremez ama davranışıyla ifade eder. Çocukların içe kapanık, uslu halleri aslında sıkıntılı olduklarını gösteriyor.”

Kasabada top sahası bile yoktu! Herkes bir anda bu eksiğı fark edip sanki karşına geçtiğı aynada kendini değil de sadece arkasındaki duvarı görmüş gibi şaşırđı.

Tevfik'in de susuşuyla kahvede sessizlikten kale ağı örüldü. Neden sonra Celal kelimelerle şut çeker gibi ağı havalandırdı.

“Vallaha hocam haklısın! Mesela ben yeğenim Ömer'den biliyorum; şehirden buraya gelip yaşamaya başlayınca o bile buranın çocuklarını yadırgamıştı. Zamanla o da uslandı tabii. Vücudunda yara bere kalmadı. Daha cam kırmışlığı yok. Top oynamaya arkadaş bulamıyor ki cam kırsın! Sözde yaramaz çocuktuk ha!”

Devran'ın babası Nahit, beyaz bıyığını gererek tersleyici şekilde gülümsedi.

“Yahu Celal çocuktan yapmasını beklediğın şeye bak! Yakında camı çerçeveyi indirir merak etme. Ne demişler, ‘Kız halaya oğlan dayıya çekermiş!’”

Celal, çok sevdiğı, abisi yerine saydığı Devran'ın babası Nahit'in bu sözüne bozulduysa da ters bir cevap vermedi ama yine de yüz ifadesinin ve sesinin sertleşmesine engel olamayıp “Neyim varmış ki benim? Çekecekse bana çeksin,” dedi.

Nahit aynı masada oturduğu Celal'in omzuna şefkatle dokunup “Alınma Celal'im,” dedi. “Senin çocukken ne haylaz olduğun aklıma geldi de ondan söyledim. Yoksa sana çeksin tabii ki, delikanlı gençsin, severim seni.”

“Eyvallah Nahit Amca.”

Nasuh'un yüzüne heyecanlı renkler yayılmıştı. Yapılacak ilk şeyi

bulmuştu. Üstelik kasabanın çocuklarından yayılacak neşenin ortalığı bayram şenliğine çevirip büyüklere de sıçrayacağını düşündü.

“Evet, çocuklarımıza birlik, beraberlik ve neşe aşılayacağız. Top sahası, oyun parkı yapacağız. Peki, gençler, yetişkinler için neler yapabiliriz?”

“Onlar için de kasabamızı güzelleştirelim. Gerekirse ilçe belediyesinden yardım alalım.”

“Yollara çiçekler ekilsin, kaldırım taşları boyansın, bizler de evlerimizin dışını güzel canlı renklerle boyayalım.”

Herkesten benzer fikirler çıkıyordu.

“Haziran ayı geldi, kasabadaki her hane toplanıp büyük bir piknik yapalım. Kimin ne getirdiğine bakılmasın, her şey ortak yenip içilsin. Yaz boyu belirli aralıklarla bu piknikler yapılsın.”

“Herkesi piknik alanına para almadan götürürüm,” dedi Kaptan.

Heyecansız ve isteksiz ses tonu, boşuna çabaladığını ima etmek ister gibiydi. Ardından yaktığı sigarayı ağzının sol köşesine sıkıştırıp “Ama kasabamızdaki intihar olaylarının geneline bakarsak daha çok bekâr kişilerin canına kıydığını görüyoruz,” dedi. “Yani bana kalırsa bu kasabaya arkadaşlık ve dostluktan daha çok tutku ve aşk gerek.”

“İyi işte, piknikte gençler de kaynaşır,” dedi Nasuh.

Kapıya yakın masada oturan avcı Halit “Bu adam kafayı yalnızlığa takmış,” diye sırttı.

Kaptan, çiftenin namlusu halini alan gözleriyle Halit’e saçma atar gibi bir bakış attı.

“Avcı, meydanı boş buldun gene atıyorsun?!”

“Ne atacağım be? Yalan mı, tutturmuşsun bir yalnızlık!”

“Siz görmüyorsanız kabahat bende mi? Kendini öldürenlerin çoğu ya bekâr ya dul kalmış. En çok da erkekler öldürüyor kendini ama bu durum kasabanın kadınlarında bir sıkıntı olduğunu gösterir. Hepsi ya ilçeden ya şehirden koca bulup gitmenin derdinde. Geçen sene kaç delikanlı aşk yüzünden canına kıydı unuttunuz mu?”

Bahattin “Kaptan haklı,” diye acı dolu sesle şahitlik etti.

Geçen sene aşk acısını ölerek dindirmeyi seçen Veysi'nin babasıydı. Hiç unutulabilir miydi?

Kaptan, Bahattin'in acısına hürmeten kısa bir süre sustu ve ona dönüp hafifçe başını salladıktan sonra devam etti.

"Bugün burada açık sözlü olmakta fayda var. Gizli saklı, ayıp günah olmasın. Ben bu kasabadan şehirdeki pavyonlara kaç delikanlı götürüyorum biliyor musunuz? Erkek adam, eğelenecek tabii. Adam bekârsa ne yapsın, gidip dansözlerle, sazlı sözlü eğlenecek; ama şehir uzak, üç saatlik yol, kışın dört saat sürdüğü oluyor. Bizim kasabaya da çalgılı çengili bir mekân açılısın."

Refik tövbe çekerek başını sağa sola sallayınca "Tövbe diyen gitmez," dedi Kaptan.

"Zaten bütün bunlar imansızlıktan oluyor. Yeterince imana sarılmadıkları için canlarına kıyıyorlar, sen de kalkmış ne diyorsun?!"

"Olmaz öyle şey, ailelerin huzuru bozular. Karımız, kızımız var," dedi ayrık dişli adam.

Kaptan "Karısı kızı olan evinde oturur," diye ona da cevap verdi.

Bir başkası öfkeyle ayağa kalkıp "Hiç aklınız yok mu be? Öyle yer açılırsa kasabamızın adı neye çıkacak!" dedi.

Ardından eliyle Kaptan'ı imleyerek, "Bu kumarbazın verdiği akıl da ancak böyle olur! Başlarım böyle fikre de toplantıya da!" deyip kahveyi terk etti.

Adamın son sözleri Kaptan'ın moralini bozup onu öfkelenirdi. Öyle ki, burnundan soluduysa da sesini çıkarmadı.

Lastikçi İbrahim, elini Kaptan'ın omzuna atıp "Sen boş ver o denizin söylediklerini, o kendisine baksın," dedi.

"Ne takacağım be! Kumar oynuyorsam kendime. Onun gibi milletin malını çalıp çırpıyorum ya. Bozuk mal satıp milleti kazıklayan şerefsizin teki."

Nasuh da Kaptan'a gülümseyerek baktı.

"Boş ver Kaptan, herkes herkesi biliyor. Biz senin iyi niyetini de biliyoruz."

"Eyvallah Nasuh Abi."

İbrahim yeniden sesini çıkardı, bu kez Kaptan'ın fikrine destek olmak için.

"Aslında çalgılı, çengili bir yer fena olmaz," dedi.

Gözünün önünde beyaz tenli bir dansöz kıvrılmış gibi iştahı kabarmıştı.

"Şehirdekilerin de karısı kızı yok mu? Orası da memleket burası da!"

"Öyle tabii. Hem ben fuhuş yeri açılış demiyorum ki, göze, gönle ve kulağa hitap edecek taverna açılış. Kasabada içkili bir lokanta bile yok ama gene içmiyor muyuz? Hem de orada burada içip dışarıdakileri rahatsız eden var. Evde içip komşuyu rahatsız ediyorlar. Güzel sesli, güzel yüzlü bir assolist bir de güzel vücutlu dansöz olsa, fena mı olur?"

Nahit çenesini sıvazlayıp "Ya gençler kendini kaptırırsa?" diyeerek endişesini dillendirdi. "Ya şarkıcıya veya dansöze âşık olurlarsa?"

"O zaman kötü olur tabii ama bana kalırsa şehirden güzel, süslü püslü, bakımlı kadınların gelmesi kasabadaki kızların havasını da bozar. Şöyle bir burunları sürter, kendilerini dev aynasında görmekten vazgeçerler. O zaman da bizim delikanlıların peşinden onlar koşar."

Tombalacı Emin, Kaptan'ın bu fikrini tam yerinde bulmuştu; yavuklusu olduğu halde evlenip evlenmemekte kararsızdı, aslında hem onunla hem de onsuz yapamadığı için sanki Araf'ta kalmış gibiydi.

"Vallaha haklısın Kaptan! Bu kadın milletini kıskandırmak gerekir."

"Öyle tabii," dedi, İbrahim. "Şehir kızı, güzel Dilruba gelince bizim kasabalı kızları onun güzelliği karşısında nasıl afallamıştı?"

Bir başkası, "Ama Dilruba da afet be!" diye iç çekti.

Nasuh yanlış bir söz çıkmasından çekinerek müdahale etti.

"Hışşt gençler, sözümüze dikkat edelim!"

Az önceki sözün sahibi mahcup bir ifadeyle sözünü çevirdi.

"Bir şey demedik, Nasuh Abi. Allah sahibine bağışlasın. Onun sa-

hibi de şehirden çıkar zaten.”

İbrahim “E kız şehirden gelmiş, hem burada geçici. Büyükanne-sine bakmaya gelmiş, onun şehre gelin olması normal,” dedi.

Emin hakkı yenmiş bir işçi gibi itirazla çıktı.

“Ne normal be? Şehirlilerin ne fazlası var ki? Bizden eksikleri var! Karı gibi adamlar.”

Kaptan “Neyse bırakalım onları da konu dağılmasın,” diyerek söze girdi. “Benimle hemfikir olan var mı? Çalgılı mekân açılması iyi olmaz mı?”

“Bence iyi olur,” dedi, İbrahim.

Emin “Ben de destekliyorum,” diyerek arka çıktı.

Kaptan gülümseyerek Celal’e döndü.

“Aramızdaki en genç delikanlı sensin. Sen ne diyorsun bu hususa?”

Celal, ciddi bir ifadeyle oturmuş dinliyordu. Böyle bir soruyu beklemiyordu, şaşırıldı.

Celal, kasabanın en yakışıklı delikanlısıydı. Köşeli yüz hatları, bir erkek için fazla kusursuz olan burnu, sanki bir ressamın özenli fırçasıyla çizilmiş kaşları ve o kaşlara kadar kıvrılan parlak kirpiklerle çevrili ela gözleriyle, kibirli kızların hattâ evli kadınların dahi yüreklerini hoplatıp canlarını çektiren uzun boyu, güçlü kuvvetli fiziği ve yakışıklılığıyla onun gönül eğlendirecek kadınlara ihtiyacı yoktu ki. Zaten Celal, yoksul tezgâhıyla geçim derdine öyle düşmüştü ki, kendine yavuklu bulmayı bile fazla görüyordu.

“Benim o taraklarda bezim olmaz,” dedi. “Ben geçim derdine düşmüşüm, dansöze para yapıştırarak halim mi var? Ama ötekiler için iyi olur diye düşünüyorum. Çünkü sahiden bu şeyleri çok kafa-ya takıyorlar.”

“E kim yapacak peki bu işi?”

“Akçalı yapar,” dedi İbrahim. “O şerefsiz, işin içinde para olunca her şeyi yapar.”

Emin zor görünen bir bulmacanın basit olan cevabını duymuş gibi şaşkın ve sevinçli bir ifadeyle “Tabii ya Akçalı! En büyük kadın düşkünü, kodaman! Şehirdeki en lüks pavyonda bir gecede tomarla

para bıraktığını duymuştum. Birkaç yıl evvel de bir assoliste abayı yakmıştı. Yaşından başından da utanmıyor!" dedi.

"Kadın utanmıyorsa adam niye utansın ki?"

Nasuh yine araya girdi.

"Beyler bırakalım şimdi dedikoduyu. Evet, bu işi yapsa yapsa Akçalı yapar. Çünkü hem para hem de nüfuz sahibi."

Celal mânâlı bir sesle "Öyle tabii," dedi. "Kaymakam Efendi bugünkü toplantıya bile onu çağırılmış. Biz Kaymakam'ın kapısına, dert anlatmak için bile yanaştırılmayalım, adam parası var diye onunla aynı masaya karar almaya otursun. Hak mı şimdi bu?"

Nahit, Celal'e dönüp ders veren bir öğretmen edasıyla "Evladım, adam parası olduğu için değil; nüfuz sahibi ve kasabalıya söz geçiren birisi olduğu için toplantıya çağırıldı; ama desen ki, kasabalıya parasıyla sözünü geçirmiyor mu? Orası öyle," dedi.

"Hem onun sayesinde kaç kişi ekmek yiyor," diye ekledi ayrık dişli adam.

"Hayrına mı para dağıtıyor? Herkesi köle gibi çalıştırıp aç bırakmayacak kadar para veriyor ama siz bunları görmüyorsunuz," diye söylendi Celal.

Nasuh artık yorulmaya başlamıştı.

"Yahu konuyu dağıtmayın. Celal sen de bak, gör işte burada karar aldığımızda bile ucu Akçalı'ya dayanıyor. Öyle ya da böyle bir zengine ihtiyaç duyuyoruz. Peki, bu talebimizi Akçalı'ya kim söyleyecek?"

"Sen söyleyeceksin!" dedi Kaptan. "Aramızda sevdiği tek adam sensin. Üstelik senin onunla bir geçmişin de var."

Nasuh beklemediği bu cevap karşısında biraz şaşırıldı. Birinden bir şey istemek gibi hiç sevmediği bir görevi üstlenmek istemese de bu toplantı fikri kendisinden çıktığından ve sadece laf olsun diye konuşuyor olmamak için kabul etti.

"Peki, ben konuşacağım; ama baştan söyleyeyim, bunu ortak aldığımız bir karar olarak söyleyeceğim. Her ne kadar istemeyenler varsa da, sonuçta şiddetle karşı çıkan da olmadı. Haksız mıyım?"

Herkes, kimileri gönülsüz de olsa, hak verdiğini göstermek niye-

tiyle başını salladı.

“Zaten böyle bir yeri kasabanın ortasına açtıracak değiliz ki. Akçalı'nın kullanmadığı bir bağ evi var, iki kilometre ötede. Gitsin orada açsın tavernayı.”

“Artık orada mı açar, burada mı açar, kendi bilir. Hem bu durumda Kaymakam Bey'le Belediye Başkanı'nın da kararı gerekir. Neyse şimdi, bunun heyecanına kapılıp bütün konuştuklarımızı unutulmasın. Hattâ aldığımız kararları bir kâğıda geçelim.”

Okey takımlarıyla, iskambil destelerinin olduğu ahşap dolaptan, oyuncuların yazboz diye tabir ettiği, avuç içi büyüklüğünde, dikdörtgen şeklindeki bir tahta parçasına kısaça tutturulmuş saman kâğıdına, mavi mürekkepli kalemle yazmaya başladı. Bir yandan da yazdığını okuyordu.

“1) Çocuklar oyun oynamaya teşvik edilecek, onlar için park ve top sahası yapılacak 2) Önümüzdeki Pazar büyük bir piknik...”

Nasuh'un kelimeleri pencere pervazındaki kargayı ürkütüp kanatlandırdı. Altında sürüklenen gölgesi yükseldikçe cılızlaştı, sonunda okul bahçesindeki dut ağacının dibindeki su birikintisinde kayboldu. Ağaç suyu kökleriyle emdi; yaprakları, tomurcukları canlandı. Canlanan bir avuç tomurcuk rüzgârla savrulup toplantı salonunun penceresine uçtu. Tam da Savcı Azmi'nin gözlerini düşünceyle diktiği camın önünde dans eder gibi kıvrıldı.

Ekber, mezarları kayıt altına alanların cezalandırılacağını söylemesinin ardından Azmi'ye dönüp “Bu cezayı kanuna uydurmak da sana düşecek Savcı Bey,” demişti.

Genç Savcı'nın endişesini ve şaşkınlığını görünce de yardım amacıyla bir ipucu vermişti.

“İnsanları olumsuz eylemlere sürükleyip toplum düzenini bozanlar için kanunda bir ceza elbette bulunur.”

Azmi, bir sanık gibi sıkıştırıldığını hissedince “Bulunur,” demişti, kısa süreli suskunluğun ardından tereddütle devam etmişti: “Peki, bu durumda intihar ederek ölenlerin ayrı bir mezarlığa, törensiz gömülmesiyle ve mezar taşlarının olmamasıyla da ilgili bir yasa ol-

ması gerekmez mi?”

Ekber, Azmi'nin bu sorusunu gençliğine, üstelik yeni göreve başlamış olmanın acemi idealistliğine verip alaycı şekilde gülümsemişti.

“Gerekir ama sadece bu kasabada. Bunun için de koskoca millet meclisini uğraştırmaya gerek yok. Hem kaybedecek zaman da yok.”

“Öyle tabii ama...”

Ekber hiddetle sözünü kesmişti. Söz kesen biri değil de yol kesen bir eşkıya kadar korkutucu bir ifadeyle.

“Ama mı? Bu kelimeyi hiç sevmem; bana söylenmemesi gereken sözlerdendir!”

“Özür dilerim. Niyetim...”

Ekber bir kez daha sözünü kesmişti. Sanki tek seferde alışkanlık kazanmıştı da Savcı konuştuğu sözünü kesmeden edemez olmuştu.

“İyi niyetli olduğumu biliyorum. Gençliğin verdiği bir idealistlik de var ama hayat bana iyiliğin bazen bilmeden yapılan kötülük olabileceğini de öğretti.”

Bu sözü aklına yazması için ona biraz zaman tanımak ister gibi susmuştu. Neden sonra konuşmasına bir soruyla devam etmişti.

“Sen buraya ne zaman gelmiştin?”

“Altı ay önce geldim Sayın Kaymakamım.”

“Daha önce neredeydin?”

“Burası ilk görev yerim. İstanbul Hukuk Fakültesi mezunuyum.”

“Doğru ya burası senin ilk görev yerindi, hatırladım şimdi.”

Aslında unutmamıştı, acemiliğini ona hatırlatmak istemişti.

“Ben on yıllık kaymakamım. Hep sorunlu yerlerde görev yaptım. İlki tesadüftü, oradaki sorunu çözünce sonraları beni bilerek hep sıkıntılı ilçelere sorun çözmem için gönderdiler.”

Derin bir nefes almıştı. Birazdan anlatacağı masalsi anısına ruhunu hazırlar gibiydi. Gözlerini Azmi'nin yüzünden pencereye kaydırıp anlatmaya başlamıştı.

“İlk görev yerim olan ilçede hırsızlık alıp başını gitmişti. Her evde bir hırsız vardı. İnsanlar çaldırdıkları eşyayı gün gelip farkında olmadan başkasından alıyor; böylece kendi eşyasının hırsız olu-

yorlardı. Bu derece zıvanadan çıkmışlardı!

“Orası da tıpkı bu ilçe gibi demiryolu üzerindeydi ama dümdüz, uçsuz bucaksız bir ovada kuruluydu.

“İlçeye ilk kez trenle gitmiştim. İstasyonda kadını, erkeği, çocuğu ellerinde bayrakla beni karşılamıştı. Bando takımı marş çalıyordu. Herkes güleriyle ve neşeyle bana elini uzatıyordu. Sanırsınız ki, Gazi Paşa gelmiş. Haşa, ne haddimize!

“Savcı Bey gibi bekârdım, bir sevdiğim de yoktu. Gardan beni anamla babam uğurlamıştı.

“Oldum olası saatlere merakım vardı ama fakülteyi ucuz bir saatle bitirmiştim. Trene binmeden babam istasyonda bana gıcır gıcır, pahalı bir kol saati hediye etmişti. Hem de ne saat! Altın kaplama, su geçirmez Rus malı, pahalı bir saat. Kronometresi bile vardı. ‘Baba siz bunu nasıl aldınız?’ diye şaşkınlıkla, sormuştum. Yoksuldu benim babam, o saati nasıl alabilirdi ki? ‘Oğlum ben ne kirli çıkıyım sen bile bilmezsin!’ demiş; sonra da gururlu bir sesle, ‘Hadi tak bakalım şunu koluna Kaymakam Bey!’ deyip kendi eliyle saati koluma takmış; ‘Her zaman sol koluna tak, kalbine yakın olsun,’ demişti. Sevinçle ve gururla ellerini öpüp trene binmiştim. Kompartımanımdan onlara el sallarken annemin kolunda bir bileziğin eksik olduğunu fark etmiştim. Babam kirli çıkı filan değildi ki, eline geçene zor geçinirdik. Tren istasyondan çıkınca birkaç damla gözyaşı dökmüştüm.”

Ekber’in gözleri uzaklara dalmıştı. Herkes dikkatle onu dinliyordu. Ailesinden bahsettiği daha önce hiç görülmuş şey değildi ki!

“İlçe garında vatandaşın uzanan ellerini sıkarken o ara birisi saatimi çaldı. Oysa daha koluma takalı yirmi dört saat bile olmamıştı. Konuşma yapmak için kürsüye çıktığımda saatimin çalındığını fark etmiş, alnımdan vurulmuşa dönmüştüm. Gözümün önüne anamla babam gelmişti; gardaki yoksul halleri...”

“Kürsüde bozuntuya vermemiştim. Hemen istasyon müdürünü yanıma çağırmış, ‘Yarın sabaha kadar tren kalkmayacak, seferler iptal!’ demiştim. Şaşırıp nedenini sormuştu, ‘Nedeni yok! Öyle em-

rediyorum!' demiş, ardından Tabur Komutanı'nı yanıma çağırıp karayolu çıkışını da tutmasını emretmiştim."

O an sanki anlattığı ilçeye hattâ zaman dilimine dönmüştü.

"Törenin ardından binbaşığı alıp makamıma gittik. Binbaşı asık yüz ifademden huzursuz olmuş, merakla kıvranıyordu. 'İstasyonda saatim çalındı Binbaşı!' diye kükreyince ne diyeceğini şaşırı. 'Bu ne demek sen biliyor musun Binbaşı? Bu devletle dalga geçmek, devlete baş kaldırmak, demektir,' diye bağıırıyordum. 'Merak etmeyin Kaymakam Bey, bütün ilçeyi arar buluruz,' demişti ama bunu nasıl yapacağını kendisi de tam olarak bilmiyordu. Bense daha makamıma oturmadan kararlar almıştım bile.

"İlçede akşam sokağa çıkma yasağı koydum! Bütün taburu ilçenin sokaklarına döktürdüm, evleri didik didik arattırdım ama kol saatim bulunamıyordu. Yasağı uzattım, hoparlörlerde anons geçiyordu: 'Kaymakam Bey'in kol saati geri verilene kadar, devlet memurları dışında kimse sokağa çıkamayacak!' İlçe tam bir hayalet şehre dönmüştü. Okullarda öğretmenler boş boş oturuyor, devlet dairelerinde memurlar şaşkın şaşkın birbirine bakıyordu. Kimse-den ses çıkmayınca askerlere evlerdeki gaz lambalarını, mumları, çakmakları hattâ kibritleri bile toplamasını emrettim. Bir askerî kamyonun kasası dolup taşmıştı. Herkes bunu neden yaptığımı anlamaya çalışıyordu ki ikinci günün akşamında ilçenin elektriğini kestirdim! İlçe zifiri bir karanlığa gömüldü, sadece hastanenin, taburun ve benim evimin ışığı vardı. Gündüzleri anons geçiyordu: 'Birazdan kapınıza erler gelecek, hırsız bilene varsa ihbar etsin!' İnat ediyorlar, kimse kimseyi ele vermeye yanaşmıyordu. Bu durum beni daha da çileden çıkarıyordu.

"Üçüncü gün askerlere, evlerdeki kuyuları mühürlettirdim. Mühürü kıran hapis cezasına çarptırılacaktı! Ve üçüncü günün ortasında ilçenin suyunu kestirdim!"

Azmi, tüyler ürpertici bir masal dinleyen çocuk gibi gözlerini şaşkınlıkla açmış, tüm dikkatini bu efsanevi kaymakama vermişti.

"Dördüncü gün aklıma çocuklar geldi. Onları susuz ve daha fazla

ışıksız bırakmak olmazdı. Çocukları toplattırıp ilçenin yatılı okuluna ve pansiyonuna yerleştirdim. Onlara ışık da su da verdirdim.

“Çocuklardan birisi saatimi babasının çalıp evin bahçesine gömdüğünü söyledi ama benim derdim artık sadece saatim değildi. Hem bir çocuğun bunu söylemesi ihbar sayılmazdı! Ya bir yetişkin ya da hırsızın kendisi kendini ihbar etmeliydi.

“Beşinci gün kadınları erkeklerden ayırttım. Kadınlar bir mahalledeki evlere, erkekler başka mahalledeki evlere, hem de onar yirmişer, balık istifi yerleştirildi. O günün bitiminde hırsız kendini ihbar etti ve kol saatimle teslim oldu.”

Ekber on yıldır kolunda taşıdığı o saatine duygu yüküyle bakıp anasının yüzünü okşar gibi sevgiyle saatinin kayışını okşamış, saat gülümser gibi ışıldamıştı. Ardından bakışlarını sertleştirip Azmi'ye dönmüştü.

“Ben bu anlattıklarımı yaparken kanunda yeri var mı, yok mu diye düşünmedim ve kimse de bana bunu sormadı! Bu olayın ardından şehre gidip beni valiye şikâyet edenler olmadı mı sanıyorsun? Hem de onlarca kişi çıktı ama valiler, bakanlar bu yaptıklarımın işe yaradığını görünce beni plaketlerle onurlandırdılar.

“Sizlere o ilçeye dair şu kadarını söyleyeyim; sekiz ay sonra değil hırsızlık yapan, yolda gördüğü parayı bile alan olmadı. Bugün oraya gitseniz, evlerin ve dükkânların kapısını kilitsiz görürsünüz!”

Kısa bir süre susup geçmişten bugüne, o ilçeden bu ilçeye geri gelmişti.

“Hepiniz iyi bilin ki ben Kaymakam Ekber Aslan'ım. Bu ilçeye tam yetkiyle gönderildim ve beni buraya bakan değil, başbakan da değil; beni buraya Cumhurbaşkanı atadı. Cumhuriyet tarihinde bir ilçeye Cumhurbaşkanı tarafından atanan tek kaymakam benim!”

“Buranın reis-i cumhuru benim! Kanunu soran olursa, burada o da benim. Peki, o zaman sana az önce neden, kanuna uydur, dediğimi merak edersen sana söyleyeyim genç Savcı! Çünkü ben kanuna uymam, kanunu devletin gücüne uydururum!”

Pencerenin önünde uçuşan tomurcuklar dağılıncaya Azmi mahcup

bir ifadeyle Ekber'e döndü.

"Özür dilerim Sayın Kaymakamım. Siz nasıl emrederseniz, o şekilde, uygun bir ceza maddesine dayanarak kişi hakkında suç duyurusunda bulunurum."

"Güzel. Aklın yoluna gelen insanı severim! Hâkim Bey hastalandığı için bugün toplantıya gelemedi ama zaten kendisiyle de bu konuyu konuşmuştum, o da benimle hemfikir. Gelelim ikinci hususa, canına kıymaya kast edip de ölmeyen kimseler de var. Onları da cezalandıracağız ama bu ceza öyle bir ceza olacak ki onların; yaşamın, daha doğrusu özgürce yaşamının değerini anlamasını sağlayacak."

"Nasıl olacak bu?" diye merakla sordu Savcı.

"Kamu hizmeti yapma cezasına çarptırılacak. İlçedeki cezaevinde mahkûmlara hizmet verecekler. Kırk sekiz saatlik vardiya usulü çalışacaklar. Kırk sekiz saatin ardından bir günlük dinlenme izni verilecek sonra yine kırk sekiz saat cezaevinde, hem de cezaevinin avlusuna dahi çıkmalarına izin verilmeden, en sıkıntılı koşullarda temizlik, yemek yapacaklar. Oradaki özgürlüğe hasret kalmış mahkûmları görüp hayatlarının kıymetini anlayacaklar. En az bir ay bu cezaya çarptırılacak, sonra bizim karşımıza geçecek ve hayata dair fikirlerinin değişip değişmediğini bize aktaracaklar. İkna olursak cezasını kaldıracamız, ikna olmazsak onu bu kasabadan süreceğiz."

"Bu iyi bir fikir Sayın Kaymakamım. Ben askerlerimden biliyorum. Askere gelmeden vurdumduymaz, sorumsuz olan kişiler askerde zor yaşamının ne olduğunu anlayınca sorumluluk kazanarak adeta başka bir kişi olarak sivil hayata dönüyor," dedi Vakkas.

Ekber anlaşılmiş olmaktan memnuniyet duyarak başını salladı.

"Aynen öyle Komutan. Cezaevindekilerin halini görsünler de akılları başlarına gelsin."

Ardından cezaevi müdürü Şükrü'ye döndü.

"Bu durumun senin için bir sakıncası var mı Şükrü Bey?"

Şükrü bir an bile düşünmeden, telaşla "Hayır, hiçbir sakıncası yok Sayın Kaymakamım," dedikten sonra susup düşündü.

Sahiden bir sakıncası yok muydu? Bir sorun çıkarsa bile sorum-

luluğun kaymakamda olacağını düşünüp kendini yatıştırdı.

“Güzel. Sorun olmasın. Zaten yeterince sorun var.”

Masadakiler yine bir süre sustu. Sanki kapısı günlerdir zincirli olan bir tecrit hücresi sessizliği çökürmüştü. Bir an önce cesareti- ni toplayıp bu sessizliği yarmak için doğru anı kollayan Akçalı’ysa sancılı bir haldeydi. Gözlerinin önünde dönen akbabanın kanatları arasından Ekber’i süzdü. Kaş çatıklığı çözülmüş, dinlemeye hazır görünüyordu. Onun bu ifadesinden cesaret alarak, toplantının başından beri dilinin ucunda tuttuğu sözü bir anda cesaret bularak söylemeye girişti.

“Sayın Kaymakamım müsaade ederseniz, ben de bir fikir sunmak isterim.”

“Tabii Akçalı buyur, sen de konuş. Zaten seni buraya kasabalıyı en iyi tanıyan kişi olduğun için çağırdık. Bu felaketi engellemek için senin fikrin nedir?”

Akçalı’nın tombul, yuvarlak yüzü heyecanla kızardı. Ucu sararmış, çirkin beyaz bıyığı titreyerek perde gibi aralandı.

“Ben derim ki canına kıyanların mal varlığına, bağına bahçesine de el konsun. Yakınlarına miras bırakmasın. Hattâ hangi hanede bir kişi canına kıyarsa ona ait mallara da el konsun. Haciz edilsin yani.”

Ve tüm hacizler gibi sonrasında satışa sunulsun ve Akçalı ucuzuna alıversin! Niyeti tam olarak da buydu.

Kaymakamın gözleri ışıldadı.

“Yani diyorsun ki sadece canına kıyanları veya buna teşebbüs edenleri cezalandırmak yetmez! Geride bıraktığı kişileri de cezalandıracağımızı söyleyelim ki kendini öldürmeden önce bir de onlar için düşünsün! Çok güzel! Aferin Akçalı! Evet, beğendim bu fikri, tamamdır, bu kararı da alıyoruz!”

“Evet efendim. Hem böylece herkes malsız, mülksüz kalma korkusuyla sıkıntıda olan mutsuz yakınına daha bir özen gösterir,” diye ekledi Akçalı.

Masadaki birkaç kişi de ona hak vererek başını salladı ama bu

kadarı Savcı'nın hiç hoşuna gitmemiştir!

Akçalı bir çocuk gibi gülümsüyor, sevinçten havaya sıçramamak için kendini zor tutuyordu. Hiç çaba sarf etmeden, bir kerede fikrinin kabul edileceği aklına bile gelmezdi.

Ekber toplantı masasındakilerin yüzüne teker teker bakıp "Evet, sorusu ve başka bir fikri olan yoksa toplantıyı bitiriyorum," deyince, Pratisyen Doktor Murat, telaşla sırtını sandalyesinden ayırıp dik durduktan sonra söz aldı.

"Sayın Kaymakamım bir ay önce Bakanlık'tan kasabadaki intihar vakalarını değerlendirmesi ve burada çalışması için bir ruh hekimi talebinde bulunmuştuk, dilekçemize hâlâ karşılık alamadık. Bana kalırsa ruh hekimi buradaki halk için çok önemli olacak. Sonuçta bizim göremediğimiz birçok husus var. İnsanlar neden intihar ediyor tam olarak anlamış değiliz. Yıllardır bu kadar çok intihar olayının yaşandığı kasabada ortak bir neden olmalı. Aslında o nedeni bulmadan bu alınan kararlar da tam çözüm sağlamayabilir."

Ekber korktuğu şeyin dile getirilmesinden hoşlanmamıştı. Sahi ya bu kararlar da işe yaramazsa, ne yapardı?

"Biz her koldan müdahale edeceğiz merak etmeyin. Bu arada dün İl Sağlık Müdürlüğü'yle görüştüm, Bakanlık bir ay içinde, hem de intihar üzerine uzmanlığı olan bir psikoloğu buraya geçici görevlendirmeye göndereceğini bildirdi. Yanılmıyorsam, altı aylık bir görevlendirmeye buraya gelecek. İncelemelerde bulunacak, gerekli tedavileri yapacak. Yazısı daha gelmemiş, ama yakında çıkacaktır."

"Ne güzel, çok memnun oldum," dedi Murat. Bu haberle sahiden de daha şimdiden omuzlarındaki yükün ağırlığı azalmıştı.

Ekber toplantıyı bitirmeden önce önemsiz bulduğu bir görevin yerine getirilip getirilmediğini sormak için Zahit'e döndü.

"İntihar hakkındaki cuma vaazı devam ediyor mu?"

"Elbette devam ediyor Sayın Kaymakamım."

"Etsin. Pek işe yaramıyor ama bu cuma da bu konuyu ele al. Hattâ bütün kasabalıyı cuma namazına çağırın ve bu aldığımız kararları da camide onlara sen aktar. Camide aktarılınsın ki, her kafadan

bir ses çıkıp tartışma olmasın. Ne de olsa cemaat konuşmaz, dinler. Öyle değil mi?”

“Öyle tabii ki.”

Alınan kararları aktarmanın kendisine düşmesinden memnun olmasa da, “Elçiye zeval olmaz!” diye düşünüp kendini teselli etmeye çabaladı. Yine de üzerine ağırlık bindiğini hissediyordu.

“Belediye de anons geçsin, bu cuma ilçede görev yapan kasabalı devlet memurları da yarım gün izinli sayılacak. Herkes cuma vaazına katılsın, katılmayanların listesi bana getirilsin!”

Ekber birden ayağa kalktı. İki metreye yakın boyu ve iri cüsseyle pek heybetli görünüyordu. Gölgesi masadaki herkesin üzerine kara çarşaf gibi düşüverdi. O ayağa kalkınca masadakiler de saygıyla ayağa kalkıp önlerini ilikledi.

Tam kapıya yönelecekti ki birden aklına anlattığı anısı geldi ve o anıyla birlikte bir fikir daha... O ilçede nasıl herkesi, hırsız ihbar etmeye zorlamışsa, şimdi burada da bir benzerini yapacaktı?

“Bir kişinin canına kıyacağını, hayattan sıkıldığını hattâ umudunu dahi yitirdiğini söylediğini duyan herkes bunu hemen karakola yetiştirecek, karakol da tez elden bana haber edecek! Duyup da söylemeyen, duyup da duymazlıktan gelen o kişi ya da kişiler canına kıyan kişinin bu eylemine neden olmuş sayılacak ve cezalandırılacak!”

Öfkeyle sol elini sıkmış, sağ elinin işaret parmağını tehditli bir namlu gibi masadakilere sallıyordu.

“Herkese söyleyin ki Kaymakam Ekber’in sabrının taşmasına ramak kalmıştır! Canına kıymayı düşünen varsa artık iki kere düşünün! Eğer canına kıyarsa, ölüsüne saygı duyulmayacak, mezar taşı bile olmayacak, geride bıraktığı yakınlarıysa mallarına el konularak cezalandırılacak! Şayet kendini öldürmeyi beceremezse, Azrail’i bulamadı diye üzülmesin; çünkü karşısında beni bulacak! Ve ben ona bu hayatı cehennem edeceğim!”

Onlara bile söylemediği daha ne cezalar vardı aklında! Tam yetkili tam da öfkeli bir kaymakamdı, her şeyi yapabilirdi!

Ekber’in hiddeti sesine büründü. Sesi dalga dalga yiteceği halde

kapının aralığından sızıp merdivenlere taştı. Çocuklar gibi yuvarlanıp okul bahçesine çıktı. Bahçenin ortasında fitili tutuşmuş havai fişek gibi göğe yükseldi, havayı ısıtınca rüzgâra dönüştü. Rüzgâr ilçe yoluna düşüp her sabah istasyon şefi Devran'ın, motosikletiyile aştığı toprak yolu, onun ağırlığıyla, tozularak geçip kasabanın üç kilometre uzağındaki tren istasyonuna doğru hızlandı ve küçük gar binasının üzerinden bir at gibi sıçrayarak perona indi.

Peronda lacivert üniforması ve bordo rengi şapkasıyla Devran, ellerini ceketinin cebinde unutmuş halde, sarı emniyet çizgisinin birkaç milim gerisinde duruyordu. Boynunu hafifçe eğip kahverengi gözlerini paslı raylara dikmişken; hayatın anlamsızlığını düşünüyor ve bu anlamsızlığa sırf bir alışkanlıktan ötürü *-gündelik hayatın alışkanlığı-* katlanmanın bu kadar tuhaf oluşunu yadırgıyordu. Belki de alışkanlığın yanında hâlâ umudu olduğu için çizginin gerisinde duruyordu.

Rüzgâr sırtına vurup şapkasını raya uçurdu. Oysa bu rüzgârın niyeti düşüncelerini uçuşturmak değil miydi? Raylara düşmüş şapkasına, kendine bakar gibi baktı. İnip alacaktı ki yaklaşan yük treninin düdüğünü duydu; sanki öfkeli bir ihtiyarın homurtusuyla yaklaşıyordu. Trenin geçmesine izin verir gibi *-belki de devam etmek için kendisine izin veriyordu-* birkaç adım geri çekildi. Makinistin selam vererek salladığı eli havada kaldı; Devran demir yığınının başka şey görmüyordu ki.

Taşkömürü taşıyan binlerce ton ağırlığındaki yük treni kara dumanını tüttürüp düdüğünü öttürerek geçiverdi. Devran trenin ardından yine raylara baktı. Az önceki düşünceli bakışında şimdi merak vardı. Şapkasının akıbetini görmek istiyordu.

Şapka düştüğü yerde durmuyordu. Trenin gidiş yönünde yol boyunca raylara bakarak yürüdü. Yirmi otuz metre ötede şapkanın ilk parçasını görünce durup dikkatle baktı. Serçe parmağının yarısı kadar bir parçaydı. Ezilerek dümdüz olmuş, üzerinde duman tüten bir parça; başlı başına saçma hattâ anlamsız bir nesneydi. Az ötede şapkanın bir parçasını daha gördü. Tam anlaşılmıyordu ama gali-

ba, demiryolu ambleminden kopan ufak bir parçaydı. Şimdi inip o parçaları toplasa ve götürüp masasının üzerine koysa yirmi yıllık demiryolu çalışanlarının bile bu parçaların az önce bir şapka olduğunu anlayamayacağını düşündü.

Bir an kendini o şapkanın; babasını da kendisinin yerine koydu. O an böyle bir intiharın babası için ne kadar acı verici ve çıldırtıcı olacağını hissetti!

Sigara yakıp uzaklara baktı. Alışkanlıkları bozmak yeterli değil miydi? Bedeninin bütünlüğünü bozmadan varlığına son vermeyi düşünüyordu. Devran, şimdilik sadece düşünüyordu.